

N. 1071, Lunedì, 6 marzo 2023

No 1071, Δευτέρα 6 Μαρτίου 2023

ΕΙΔΗΣΕΙΣ, ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΙΨΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Το εβδομαδιαίο ενημερωτικό δελτίο του Tuttoscuola¹, το περιοδικό για δασκάλους, γονείς και μαθητές

Διαπιστευμένος φορέας MIM για εκπαίδευση

«Εκπαίδευση στην ομορφιά σημαίνει εκπαίδευση στην αίσθηση της αξίας. Εκπαίδευση στην αίσθηση της αξίας σημαίνει εκπαίδευση στην ταπεινοφροσύνη, στην ευγνωμοσύνη, στη δικαιοσύνη, στην ευθύνη».

GIUSEPPE TOVINI

Αγαπητοι αναγνώστες,

Το 59% των μαθητών με αναπηρία άλλαξε καθηγητές υποστήριξης την τρέχουσα σχολική χρονιά. Ανησυχητικά νούμερα γνωστοποίησε ο υπουργός Παιδείας Τζουζέπε Βαλντιτάρα. Στην πράξη, από τους 290.000 μαθητές με αναπηρία στα κρατικά σχολεία, περίπου 170.000 έχουν στερηθεί την εκπαιδευτική συνέχεια. Το 2017, το 43% αυτών των μαθητών αντιμετώπισε το ίδιο πρόβλημα και αυτό φαινόταν ήδη ως ένα υπερβολικό και απαράδεκτο ποσοστό. Για να μειωθεί δραστικά η ασυνέχεια της διδασκαλίας, είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για την κινητικότητα των εκπαιδευτικών και για τη σταθεροποίηση των θέσεων υποστήριξης. Δεν υπάρχουν ακόμη συγκεκριμένες ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση. Ανοίγουμε λοιπόν αυτό το νέο τεύχος του ενημερωτικού μας δελτίου αναλύοντας την κατάσταση και προτείνοντας έναν προβληματισμό για ένα νέο μοντέλο ένταξης, για όλους τους μαθητές από όλους τους εκπαιδευτικούς.

Η συζήτηση επί της ουσίας συνεχίζεται, η οποία προκαλεί ενθαρρυντικές συγκρίσεις, με ενδιαφέρουσες εξελίξεις και σε πολιτικό επίπεδο.

¹ Editoriale Tuttoscuola srl

Email: tuttoscuola@tuttoscuola.com

Inviato a: drossinou@hotmail.com

Disiscriversi

Tuttoscuola, Via della Scrofa, 39, 00186 Roma RM, Italia

N. 1071, Lunedì, 6 marzo 2023

Ένα παράδειγμα ήταν το πρόσφατο συνέδριο που προώθησε το σχολείο Cisl, στο οποίο συμμετείχε και ο υπουργός του Mim Giuseppe Valditara. Σας λέμε πώς πήγε και τι ειπώθηκε.

Ας επιστρέψουμε στο να μιλήσουμε για το PNRR. Η προθεσμία υποβολής των έργων έληξε στις 28 Φεβρουαρίου. Υπήρχαν και εκείνοι που ζήτησαν κάποιες προτάσεις από αυτούς που βιώνουν το σχολείο καθημερινά στην άλλη πλευρά του θρανίου: τους μαθητές. Έχουν φτάσει ενδιαφέροντα σημεία για προβληματισμό: στο σχολείο που ονειρεύονται τα παιδιά, είναι δυνατός ο σχεδιασμός πολυλειτουργικών χώρων, ικανών να φιλοξενούν εκπαιδευτικές καταστάσεις σε κίνηση, που ξεπερνούν τις στατικές και ανώνυμες τάξεις, εργαστήρια που προσδιορίζουν ένα συγκεκριμένο πολιτιστικό και πειθαρχικό περιεχόμενο ή ερευνητικά μονοπάτια, ακόμη και σε εξωτερικούς χώρους. Πολλά όνειρα, λοιπόν, και ένα ερώτημα που στηρίζει τα πάντα: τι θα γίνει μετά, όταν τα χρήματα από το PNRR έχουν τελειώσει;

Ανυπομονούμε να σας δούμε στο Didacta, Cavaniglia Pavilion, περίπτερο C-18!

Απολαύστε την ανάγνωση

N. 1071, Lunedì, 6 marzo 2023

NOTIZIE, COMMENTI E INDISCREZIONI SUL MONDO DELLA SCUOLA

La newsletter settimanale di Tuttoscuola, la testata per insegnanti, genitori e studenti

Ente accreditato MIM per la formazione

« Educare alla bellezza significa educare al senso del merito.
Educare al senso del merito significa educare all'umiltà,
alla gratitudine, alla giustizia, alla responsabilità ».

GIUSEPPE TOVINI

Cari lettori,

il 59% degli studenti con disabilità ha cambiato insegnante di sostegno nell'anno scolastico in corso. Numeri allarmanti resi noti dal ministro dell'istruzione, Giuseppe Valditara. In pratica, dei 290mila studenti con disabilità delle scuole statali, circa 170 mila sono stati privati della continuità didattica. Nel 2017, il 43% di questi studenti aveva subito lo stesso problema, e sembrava già una percentuale esorbitante e inaccettabile. Per ridurre drasticamente la discontinuità didattica, bisogna agire sulla mobilità dei docenti e sulla stabilizzazione dei posti di sostegno. Non si vedono ancora azioni concrete in questo senso. Apriamo quindi questo nuovo numero nella nostra newsletter analizzando la situazione e proponendo una riflessione su un nuovo modello di inclusione, per tutti gli studenti da parte di tutti i docenti.

Continua il dibattito sul merito, che sta dando luogo a confronti stimolanti, con sviluppi interessanti anche sul piano politico. Un esempio è stato il recente convegno promosso dalla Cisl scuola, al quale è intervenuto anche il ministro del Mim Giuseppe Valditara. Vi raccontiamo come è andata e cosa è stato detto.

Torniamo poi a parlare di PNRR. Il 28 febbraio sono scaduti i termini per la presentazione dei progetti. Non è mancato chi ha chiesto qualche suggerimento a chi la scuola la vive ogni giorno dall'altra parte della cattedra: gli studenti. Sono arrivati spunti interessanti di riflessione: nella scuola che i ragazzi sognano è possibile progettare spazi multifunzionali, capaci di ospitare situazioni didattiche in movimento, che vadano oltre le aule statiche e anonime, laboratori che identifichino un determinato contenuto culturale e disciplinare, o percorsi di ricerca, anche all'aperto. Tanti sogni, dunque, e una domanda che fa da sfondo a tutto: cosa succederà dopo, quando i soldi del PNRR saranno finiti?

Vi aspettiamo a Didacta, Padiglione Cavaniglia, stand C-18!

Buona lettura

1. Διδακτική ασυνέχεια: περισσότεροι από τους μισούς μαθητές με αναπηρίες επηρεάζονται.- Έρχεται η μεταρρύθμιση;

Το 2017, ο φάκελος Tuttoscuola, με τίτλο «Το τσουνάμι που επηρεάζει τους μαθητές με ειδικές ανάγκες», προκάλεσε αίσθηση, κατά τον οποίο καταγγέλθηκε ο παράλογος ανεμοστρόβιλος των εκπαιδευτικών υποστήριξης: εκείνη τη χρονιά περίπου 100.000 μαθητές με αναπηρία, δηλαδή το 43%, είχαν αλλάξει την υποστήριξη. Πολλοί, από πολιτικούς μέχρι συνδικαλιστικές οργανώσεις, έσκισαν τα ρούχα τους.

Από τότε τα πράγματα δεν έχουν βελτιωθεί καθόλου, το αντίθετο μάλιστα. Ήταν ο ίδιος υπουργός Παιδείας Τζουζέπε Βαλντιτάρα, επί μερικούς μήνες, ο οποίος ανακοίνωσε ότι το τρέχον σχολικό έτος το ποσοστό των μαθητών με αναπηρία που άλλαξαν τον βοηθητικό δάσκαλό τους αυξήθηκε ακόμη και στο 59%.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, σύμφωνα με την Υπουργική Εστίαση για τα στοιχεία έναρξης για το σχολικό έτος 2022-23, στα κρατικά σχολεία φοιτούν 290.009 μαθητές με αναπηρία, θα πρέπει να είναι περισσότεροι από 171.000 αυτοί που στερούνται την εκπαιδευτική συνέχεια. Εν ολίγοις, σε μια πενταετία τα δραματικά αυτά νούμερα στο τσουνάμι της εναλλαγής των εκπαιδευτικών υποστήριξης όχι μόνο δεν μειώθηκαν, αλλά -σύμφωνα με το ποσοστό που δίνει ο υπουργός- έχουν σχεδόν διπλασιαστεί σε απόλυτες τιμές.

«Σκοπεύω να ξεκινήσω μια μεταρρύθμιση της υποστήριξης στο σχολείο, διαφορετικά είναι απλά κουβέντα», είπε ο Valditara τον περασμένο Δεκέμβριο μιλώντας - με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ατόμων με Αναπηρία - στο Congress of FISH (Ιταλική Ομοσπονδία για την Υπέρβαση της Αναπηρίας). Με την ευκαιρία αυτή, η Valditara ανακοίνωσε την πρόθεσή της να ξεκινήσει μια μεταρρύθμιση στήριξης, με τη βελτίωση της κατάρτισης των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και άλλες παρεμβάσεις που στοχεύουν στη βελτιστοποίηση της σχολικής εμπειρίας των μαθητών με αναπηρία. Αναφέρθηκε ιδιαίτερα στο διαχρονικό πρόβλημα της διδακτικής συνέχειας, σημειώνοντας ακριβώς ότι «το 59% των μαθητών με αναπηρία δεν έχει εξασφαλισμένη διδακτική συνέχεια· ξέρουμε πόσο σοβαρό είναι αυτό για την ανάπτυξη και τις μορφωτικές προοπτικές των παιδιών».

Μια πρόταση που ανοίγει μια λάμψη ελπίδας μέσα στην πυκνή ομίχλη που τυλίγει το δικαίωμα στη φοίτηση των μαθητών, ιδιαίτερα των πιο εύθραυστων και ατυχών. Ωστόσο, ο κίνδυνος να συμβεί τον ξέφρενο ανεμοστρόβιλο των εκπαιδευτικών υποστήριξης είναι πολύ μεγάλος, αν δεν παρέμβει άμεσα ο υπουργός, και ο λόγος είναι εύκολο να διαπιστωθεί.

Για να περιοριστεί δραστικά το φαινόμενο, είναι απαραίτητο να δράσουμε σε δύο μέτωπα: τους κανόνες για την κινητικότητα και τη σταθεροποίηση των θέσεων υποστήριξης. Στον φάκελο του 2017 γράφαμε: «η απλοποίηση πολλών (...), ένας κανονισμός μεταθέσεων συμβατών με τις ανάγκες της υπηρεσίας (και όχι «ανεξάρτητα») και η σταθεροποίηση των θέσεων που χρησιμοποιούνται στην πραγματικότητα με την πάροδο του χρόνου θα έφερνε την

N. 1071, Lunedì, 6 marzo 2023

κινητικότητα των εκπαιδευτικών σε φυσιολογικά επίπεδα , με τεράστιο ποιοτικό άλμα στην εκπαιδευτική υπηρεσία που προσφέρει το σχολείο στις οικογένειες».

Η επόμενη σχολική χρονιά δεν είναι μακριά και πάνω από όλα τα παιχνίδια παίζονται τώρα. Γίνονται ενέργειες στους απαραίτητους μοχλούς, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την καταπολέμηση του φαινομένου; Βλέπουμε.

1. Discontinuità didattica: colpiti oltre la metà degli alunni con disabilità/1. Riforma in arrivo?

Nel 2017 destò scalpore il dossier di Tuttoscuola, intitolato "[Lo tsunami che colpisce gli alunni disabili](#)", in cui si denunciava l'assurda girandola di insegnanti di sostegno: quell'anno ben 100 mila alunni con disabilità, cioè il 43%, avevano cambiato il docente di sostegno. In molti, a partire dai politici passando per i sindacati, si stracciarono le vesti.

Da allora le cose non sono affatto migliorate, anzi. E' stato lo stesso ministro dell'istruzione Giuseppe Valditara, in carica da pochi mesi, a rendere noto che **nell'anno scolastico in corso quella percentuale di alunni con disabilità che si sono visti cambiare l'insegnante di sostegno è salita addirittura al 59%**.

Considerato che, secondo il Focus ministeriale sui dati di avvio dell'anno scolastico 2022-23, nelle scuole statali gli alunni con disabilità sono 290.009, dovrebbero essere più di 171 mila quelli privati della continuità didattica. Insomma in un quinquennio quei drammatici numeri sullo tsunami dell'avvicendamento dei docenti di sostegno non solo non sono diminuiti, ma – stando alla percentuale fornita dal ministro – si sono quasi raddoppiati in valori assoluti.

"Intendo avviare una riforma del sostegno a scuola, altrimenti sono soltanto chiacchiere", ha detto Valditara nel dicembre scorso intervenendo - in occasione della Giornata Mondiale delle persone con disabilità - al Congresso della FISH (Federazione italiana per il superamento dell'handicap). In quell'occasione Valditara ha annunciato l'intenzione di varare una riforma del sostegno, con il miglioramento della formazione dei docenti di didattica speciale e altri interventi mirati a ottimizzare l'esperienza scolastica degli studenti con disabilità. Si era soffermato, in particolare, sull'annoso problema della continuità didattica, rilevando appunto che *"al 59% degli alunni con disabilità non viene garantita una continuità didattica; sappiamo quanto questo sia grave per la crescita e per le prospettive formative dei ragazzi"*.

Un proposito che apre uno squarcio di speranza nella fitta nebbia che avvolge il diritto allo studio degli studenti, in particolare di quelli più fragili e sfortunati. **Il rischio però che anche l'anno prossimo si verifichi la frenetica girandola degli insegnanti di sostegno è molto alto**, se il ministro non interviene subito, e il perché è presto detto.

Per ridurre drasticamente il fenomeno bisogna agire su due versanti: le regole sulla mobilità e la stabilizzazione dei posti di sostegno. Nel dossier del 2017 scrivevamo: "semplificando molto (...), una regolamentazione dei trasferimenti compatibile con le esigenze del servizio (e non 'a prescindere') e la stabilizzazione dei posti effettivamente utilizzati nel tempo porterebbero a livelli fisiologici la mobilità dei

docenti, con un enorme salto di qualità nel servizio di istruzione offerto dalla scuola alle famiglie".

Il prossimo anno scolastico non è lontano, e soprattutto i giochi si fanno ora. Si sta agendo sulle leve necessarie, creando le condizioni per contrastare il fenomeno? Vediamo.

4. Συνέδριο Cisl school/1. Επί αξιοκρατίας κερδίζουν οι «αξιοκρατικοί».

Η συζήτηση επί της ουσίας δεν σταματάει, η οποία όντως δίνει αφορμή για ενθαρρυντικές συγκρίσεις και εννοήσεις, με ενδιαφέρουσες εξελίξεις και σε πολιτικό επίπεδο. Αυτό φάνηκε ξεκάθαρα στο συνέδριο που προώθησε η σχολή CISL την περασμένη 2 Μαρτίου με τίτλο "On merit. A σύγκριση λόγων και αξιών". Στη συζήτηση, την οποία συντόνισε η Paola Guarnieri, δημοσιογράφος της RAI και εκδότης της εβδομαδιαίας "Tutti in Classe", παρευρέθηκε ο υπουργός MIM Giuseppe Valditara.

Στο επίκεντρο της συζήτησης, που άνοιξε με μια εισαγωγή της Paola Serafin, μέλους της εθνικής γραμματείας της Σχολής CISL, ήταν η ερμηνεία της έννοιας της αξίας, η έννοια της οποίας με αξιοκρατική έννοια επικρίθηκε έντονα από τους περισσότερους ομιλητές, ξεκινώντας με τον Luigino Bruni, τακτικό καθηγητή πολιτικής οικονομίας στο Πανεπιστήμιο LUMSA, ο οποίος χαρακτήρισε ανοιχτά τον εαυτό του ως «αξιοκρατικό» υπό το χειροκρότημα των παρευρισκομένων. Στο στόχαστρο του καθηγητή δεν βρίσκεται η ιδέα αλλά η «ιδεολογία» της αξίας, που νομιμοποιεί και μάλιστα αυξάνει τις ανισότητες. Η αξία είναι "90% δώρο" (εξαρτάται από τη γενετική, την οικογένεια, τις συναντήσεις, τη "ζωή") δεν είναι αποτέλεσμα ελεύθερων ατομικών επιλογών και η αξιοκρατία θα αύξανε μόνο τις αρχικές διαφορές. Αντίθετα, το καθήκον του σχολείου είναι να μειώσει τις διαφορές εκτιμώντας το άτομο και τα ταλέντα του.

Ο παιδαγωγός Francesco Magni, ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Μπέργκαμο - συνεργάτης και μαθητής του Giuseppe Bertagna, θεωρητικό της εξατομίκευσης - ακολούθησε την ίδια «αξιοκρατική» γραμμή, τοποθετώντας τη σχεσιακή διάσταση στο επίκεντρο της παιδαγωγικής δράσης του «μάγιστρου». βοηθά κάθε μαθητή να αναπτύξει τις προσωπικές του δυνατότητες σε μια μη ανταγωνιστική προοπτική («δεν υπάρχει μόνο ένας τρόπος να είσαι καλός»), ενώ η συγγραφέας Dacia Maraini, που συνδέεται διαδικτυακά με τη συζήτηση, ενώ συμφωνεί με την κριτική της αξιοκρατίας, έχει τοποθετήσει έμφαση στα δομικά αίτια των ανισοτήτων, όπως ο υπερβολικός αριθμός μαθητών ανά τάξη, που κατά τη γνώμη του δεν πρέπει ποτέ να είναι πάνω από 15.

Ο Andrea Gavosto, διευθυντής του Ιδρύματος Agnelli, ήταν ο μόνος από τους ομιλητές που υπερασπίστηκε, αν όχι ακριβώς την αξιοκρατία, τουλάχιστον τη δυνατότητα μέτρησης της αξίας, που νοείται ως η επίτευξη επαρκών επιπέδων μάθησης από τους μαθητές. Για το λόγο

N. 1071, Lunedì, 6 marzo 2023

αυτό, αποστασιοποιώντας τον εαυτό του από την προσωποκρατική και περιεκτική οπτική των δύο πρώτων ομιλητών («το δικό μου είναι ένα φιλελεύθερο όραμα», είπε) επέμεινε στις καθυστερήσεις και ανισορροπίες της ιταλικής σχολής που προκύπτουν από τα τεστ Invalsi και από τις διεθνείς συγκρίσεις, θεωρώντας ότι είναι θεμελιώδης η αρχική και συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών, για τους οποίους θα πρέπει να προβλεφθεί μια καριέρα με διαφοροποιημένα καθήκοντα και μισθούς. Θέματα στα οποία το κοινό του συνεδρίου ήταν χλιαρό, αν όχι μπερδεμένο, ενώ έδειξε ότι εκτιμά τα ανοίγματα του υπουργού Valditara προς την εξατομίκευση των προγραμμάτων σπουδών και μοιράστηκε τα συμπεράσματα της γενικής γραμματέας του σχολείου Cisl Ivana Barbacci. Για τις δύο αυτές παρεμβάσεις αναφέρουμε στις παρακάτω ειδήσεις.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Το διπρόσωπο πρόσωπο της αξίας

4. Convegno Cisl scuola/1. Sul merito vincono i "meritocritici"

Non si ferma il dibattito sul merito, che anzi sta dando luogo a confronti e approfondimenti stimolanti, con sviluppi interessanti anche sul piano politico. Lo si è visto bene nel convegno promosso dalla Cisl scuola lo scorso 2 marzo intitolato "*Sul merito. Ragioni e valori a confronto*". Al dibattito, moderato da Paola Guarnieri, giornalista della RAI e curatrice del settimanale "*Tutti in classe*", è intervenuto il ministro del Mim Giuseppe Valditara.

Al centro del confronto, aperto da una introduzione di Paola Serafin, membro della segreteria nazionale CISL Scuola, è stata l'interpretazione del concetto di merito, la cui accezione in senso meritocratico è stata fortemente criticata dalla maggior parte dei relatori, a partire da Luigino Bruni, ordinario di economia politica all'Università LUMSA, che si è definito apertamente "*meritocritico*" tra gli applausi dei presenti. Nel mirino del professore non l'idea ma l'"*ideologia*" del merito, che legittima e anzi incrementa le disuguaglianze. Il merito è "*al 90% un dono*" (dipende dalla genetica, dalla famiglia, dagli incontri, dalla "vita") non è il frutto di libere scelte individuali, e la meritocrazia non farebbe che aumentare le differenze di partenza. Compito della scuola è invece quello di ridurre le differenze valorizzando la singola persona e i suoi talenti.

Sulla stessa linea "*meritocritica*" si è collocato il pedagogista Francesco Magni, ricercatore dell'Università di Bergamo – collaboratore e discepolo di Giuseppe Bertagna, teorico della personalizzazione – che ha messo la dimensione relazionale al centro dell'azione pedagogica del "*magister*", che aiuta ciascun alunno a sviluppare le proprie personali potenzialità in un'ottica non competitiva ("*non c'è un solo modo di essere bravi*") mentre la scrittrice Dacia Maraini, collegata *on line* al dibattito, pur concordando sulla critica alla meritocrazia, ha messo l'accento soprattutto sulle cause strutturali delle disuguaglianze, come

N. 1071, Lunedì, 6 marzo 2023

l'eccessivo numero di alunni per classe, che a suo giudizio non dovrebbero mai essere più di 15.

Andrea Gavosto, direttore della Fondazione Agnelli, è stato l'unico dei relatori a difendere se non proprio la meritocrazia almeno la misurabilità del merito, inteso come raggiungimento di livelli adeguati di apprendimento da parte degli studenti. Per questo, prendendo le distanze dall'ottica personalistica e inclusiva dei primi due relatori ("la mia è una visione liberale", ha detto) ha insistito sui ritardi e gli squilibri della scuola italiana che emergono dalle prove Invalsi e dalle comparazioni internazionali, considerando fondamentali la formazione iniziale e continua dei docenti, per i quali dovrebbe essere prevista una carriera con funzioni e retribuzioni differenziate. Temi sui quali la platea del convegno si è mostrata tiepida, se non perplessa, mentre ha mostrato di gradire le aperture del ministro Valditara verso la personalizzazione dei curricula e ha condiviso le conclusioni della segretaria generale della Cisl scuola Ivana Barbacci. Di questi due interventi diamo conto nelle notizie successive.

Per approfondimenti:

[Il volto bifronte del merito](#)